

Sote- ja maakuntauudistuksen tilannekatsaus

Kuntamarkkinoiden lakiklinikka 13.9.2017

Arto Sulonen
Lakiasian johtaja, Suomen Kuntaliitto

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUKSEN VALMISTELU JA TOTEUTUS

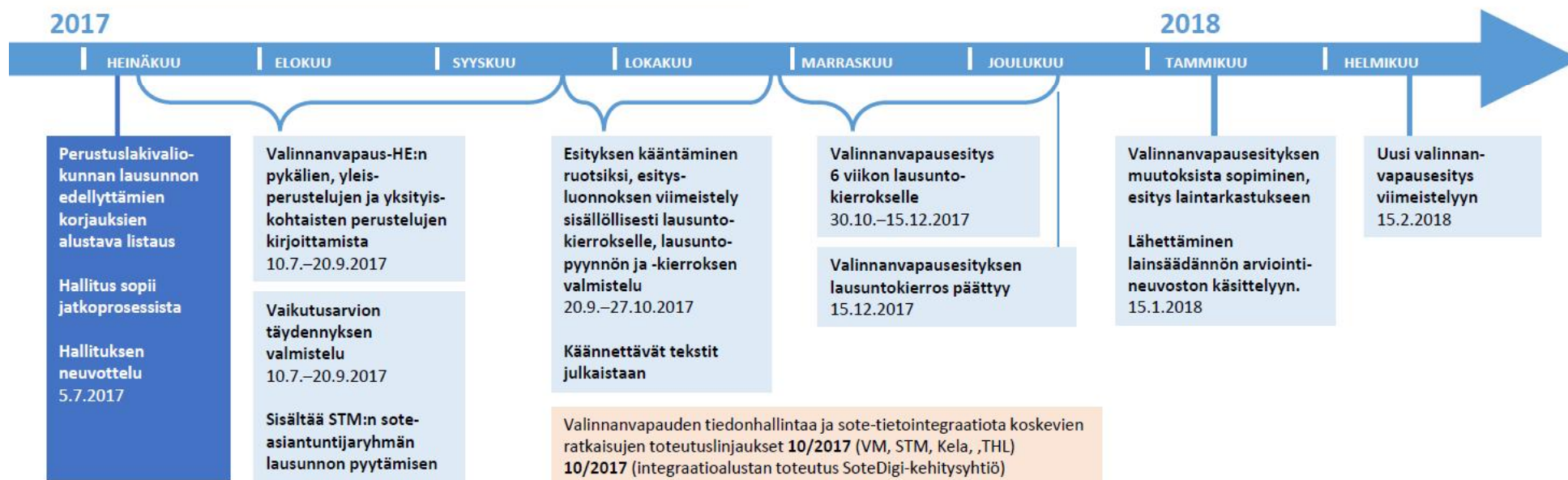
SUUNNITELTU AIKATAULU, VOIMAANTULO 1.1.2020

HALLITUKSEN ESITYS 15/2017 (MAAKUNTA- JA SOTE-ESITYS)
JA HALLITUKSEN ESITYKSEN 47/2017 KORVAAVA UUSI VALINNAVAPAUSLAKIESITYS
KÄSITELLÄÄN YHDESSÄ EDUSKUNNASSA:

Maakuntavaalit 10/2018 ja uudistusten voimaantulo 1.1.2020 lukien
Valmistelun ja prosessin alustava aikataulu voisi olla seuraava hyvän
lainvalmistelun periaatteet huomioiden

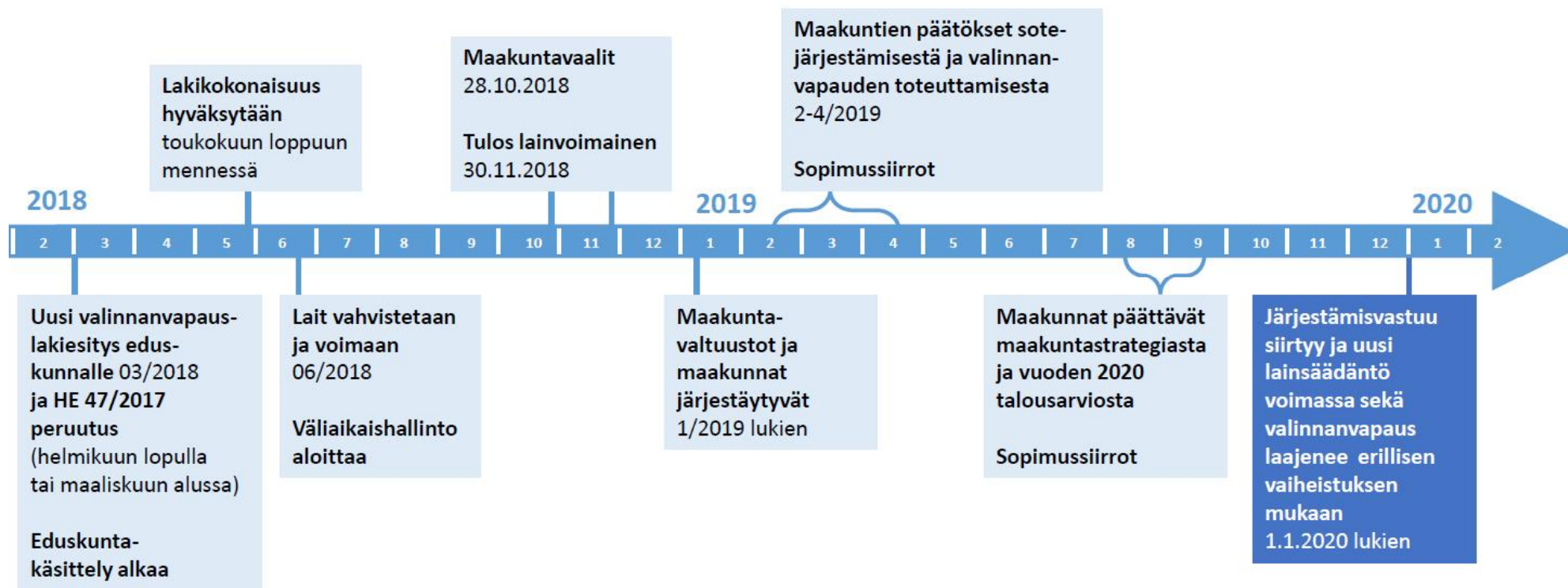
PERIAATTEET

- hyvän lainvalmistelun periaatteiden noudattaminen
- perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 26/2017 vp. esitettyjen huomautusten mukaisten muutosten huolellinen toteuttaminen
- realistinen toteuttamisaikataulu ja toteuttamistapa
- maakunta- ja sote-esitys sekä valinnanvapausesitys muodostavat kokonaisuuden

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUKSEN VALMISTELU JA TOTEUTUS

JATKOPROSESSI, VOIMAANTULO 1.1.2020

Sote- ja maakuntaudistus

- Maakuntaudistus I paketti
  - » Sote
  - » Pelastus
- Maakuntaudistus II-paketti
  - » Elinkeinojen edistäminen
  - » Identiteetin ja kulttuurin edistäminen
  - » Aluesuunnittelu ja maakuntakaavoitus
  - » Maataloushallinto
  - » Vesiensuojelu
  - » Vesihuolto
  - » Erää julkisen liikenteen tehtävät

Erilliset hallituksen esitykset

- Aluekehitys- ja kasvupalvelut
- Ympäristöterveydenhuolto
- Liikennelait
  - » Liikennepalvelulaki
  - » Maantielaki
  - » Yksityistielaki
- Lomituspalvelut
- Rahoituslait

Perustuslakivaliokunnan lausunto sote- ja maakuntauudistuksesta sekä valinnanvapauslaista ym.

PeVL 26/2017 vp –HE 15/2017 vp,
HE 47/2017 vp, HE 52/2017 vp, HE
57/2017 vp ja HE 71/2017 vp

Perustuslakivaliokunnan lausunnon lukuohjeita

- "Valiokunta on keskittynyt vain lakiehdotusten olennaisimpiin valtiosääntöisiin kysymyksenasetteluihin"
- Valiokunta ei siten ole kattavasti arvioinut esitysten kaikkia mahdollisia perustuslaillisia ongelmia
- Valiokunta on lausunut vain siitä, mistä on lausunut, eli lausunnon ulkopuolelle jätetyt asiat eivät ole automaattisesti tulleet perustuslain näkökulmasta hyväksytyiksi
- "...lakiehdotusten saattaminen perustuslainmukaisiksi...edellyttää sääntelyn perusrakenteiden kannalta olennaisia muutoksia sekä mahdollisesti lukuisia muutoksia sääntelyn yksityiskohtiin."

Muutokset, jotka on tehtävä, jotta voitaisiin säätää tavallisella lailla (1)

- Poistettava säännös, jonka mukaan maakunnan liikelaitos ei saa itse tuottaa suoran valinnan palveluita ja asiakassetelipalveluita (valinnanvapauslaki 52 §)
- Poistettava sote –palveluiden yhtiöittämisvelvoitetta merkitsevät säännökset
- Valiokunta piti selvänä, että ehdotettu valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden tuottaminen yksinomaan yhtiöissä ei täytä perustuslain 124 §:n mukaista edellytystä, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi
- Aikataulu: valinnanvapauslain voimaantulo- ja siirtymäsäännökset ja käyttöönottoaikataulut valmisteltava uudelleen (valinnanvapauslaki 12 luku)
- Aikataulu: valinnanvapausuudistuksen ajallinen, asiallinen ja alueellinen vaiheistaminen (valinnanvapauslaki 12 luku)

Muutokset, jotka on tehtävä, jotta voitaisiin säätää tavallisella lailla (2)

- Kuntien omaisuuteen liittyvät järjestelyt eivät saa vaarantaa yksittäisten kuntien oikeutta päättää hallinnostaan ja taloudestaan
- Voimaanpanolaissa tulee säädösperusteisesti varmistaa, että kunnan omaisuuteen liittyviin järjestelyihin kytketään kunnan itsehallinnon turvaava kompensatiosäätely (kytkettävä konkreettisesti uudistuksesta aiheutuviin ongelmatilanteisiin)
- Kompensatiosäätelyä koskevassa osiossa ei käsitellä mm. kuntien osuuksia sairaanhoitopiirien, kehitysvammapiirien ja maakuntien liittojen omaisuudesta (pakkokuntayhtymät) eikä kuntien osakeomistuksia

Muutokset, jotka on tehtävä, jotta voitaisiin säätää tavallisella lailla (3)

- Asetuksenantovaltuuksia täsmennettävä
  - » kriteerit taloudellisesti merkittävälle ja poikkeuksellisen laajakantoisille investoinneille (maakuntalaki 12 §)
  - » kriteerit soten kannalta muuten laajakantoisille tietojärjestelmä- ja muille investoinneille (järjestämislaki 19 §)
  - » yhteistyöalueiden muodostamisen perusteet (järjestämislaki 10 §)
  - » millaisia palveluita ja tehtäviä palveluiden kokoaminen tiettyihin maakuntiin voi koskea (järjestämislaki 11 §)
  - » maakunnan velvollisuus tuottaa toimialoittain tietoja (maakuntalaki 140 §)

Muutokset, jotka on tehtävä, jotta voitaisiin säätää tavallisella lailla (4)

- » Valtuus asetuksella säätää tuottajille maksettavien kannustinperusteisten korvausten mittareista ja näiden perusteella maksettavien korvausten määrästä tulee laissa täsmentää tai asetuksenantovaltuus tulee poistaa laista
- » Valtuus antaa asetuksella tarkempia säännöksiä valinnanvapauden tiedonantopalveluiden tietosisällöistä ei voi sisältää valtuutta säätää asetuksella henkilötietojen käsittelystä

Muutokset, jotka on tehtävä, jotta voitaisiin säätää tavallisella lailla (5)

- Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin piiriin kuuluvien palveluiden määrittelyä täsmennettävä (perustuslain 124 §:n vuoksi)
- Palveluiden tuottajan mahdollisuutta hankkia enintään 2/5 palvelutuotannosta muilta palveluntuottajilta on välttämätöntä rajata ja täsmentää koskemaan tosiasiallista, täydentävää palvelutoimintaa (subdelegointikielto)
- Kokeiluun osallistuvat alueet tai kriteerit, joilla alueet kokeiluun valitaan, on määriteltävä laissa (kokeilualueilla eri palveluvalikoima ja eri aikataulu)

Muutokset, jotka on tehtävä, jotta voitaisiin säätää tavallisella lailla (6)

- Palveluntuottajille asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi rekisteriviranomaisen toimesta asetettavissa olevat välttämättömät ehdot palveluille tulee säätää laissa (asiat, joita ehdot voivat koskea)

Huomiota kiinnitetään lisäksi (1)

- Maakuntavaaleista tulisi ottaa säännökset perustuslakiin
- "Perustuslakivaliokunta pitää selvänä, että maakunnan yleinen toimiala vahvistaisi maakunnan itsehallinnollista asemaa."
- Maakuntien itsenäinen verotusoikeus olisi perustuslain kannalta perusteltu, mutta ehdoton maakunnalliselle itsehallinnolle asetettava vaatimus se ei ole
- Rahoitusperiaate koskee myös maakuntia
- Ehdotetun rahoitusjärjestelmän suhde palveluiden tarpeeseen perustuvaan lainsäädäntöön on ongelmallinen

Huomiota kiinnitetään lisäksi (2)

- Valinnanvapauslainsäädännön vaikutusarvioinnissa "kokonaiskuva muodostuu voimakkaasti riskejä painottavaksi" kun otetaan huomioon HE:n perustelut ja valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden arviot
- Perusoikeuksien toteutumista ei voi jättää yksin uudistuksen toimeenpanoon kohdistuvien odotusten varaan
- Kunnille, kuntayhtymille ja niiden tytäryhteisöille ehdotetun kiellon tuottaa sosiaali- ja terveystalvueluita perusteltavuutta arvioitava kunnallista itsehallintoa rajoittavana uudelleen (järjestämislaki 22 §)
- Perusteluilla ei voida oikeudellisesti sitovasti säätää asiakassetelipalveluiden vähintään 15 % osuudesta maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvissa palveluissa
- Palveluiden tuottajiin kohdistuvia valvontatoimivaltuuksia (mm. maakunnat ja valvontaviranomainen) tarpeen säännellä tarkkarajaisilla velvoittavilla normeilla

Huomiota kiinnitetään lisäksi (3)

- Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan tulee vielä varmistua kielellisten oikeuksien toteuttamiseksi tarvittavien toimenpiteiden riittävydestä
- Kielilain sovellettavuutta valinnanvapauslain mukaiseen toimintaan olisi harkittava (viittaussäännös)
- Kielivähemmistön vaikuttamistoimielintä olisi perusteltua vahvistaa lautakunnan kaltaiseksi toimielimeksi
- Palveluntuottajien luotettavuuden arviointia ja rekisteröintiä koskevia säännöksiä on syytä palveluntuottajalaissa täsmentää
- Palveluntuottajan luvan peruuttamista (rekisteristä poistamista) koskeva päätös on syytä laissa sitoa vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet puutteiden korjaamiseen

Huomiota kiinnitetään lisäksi (4)

- Muutoksenhakusääntelyä on syytä selventää olennaisesti (mm. maakuntavalituksen ja hallintovalituksen käyttöalaa)
- Ahvenanmaan asemaan (Ahvenanmaan maakuntavähennys ja verohyvitys)

Yhtiöttämisvelvollisuuden EU-oikeudellinen perustelu (1)

- Yhtiöttämisvelvollisuus perustuu kansalliseen lainsäädäntöön
- Yhtiöttämisvelvollisuus seuraa valitusta valinnanvapausmallista
- Sote-palvelujen yhtiöttämistä on kuitenkin arvioitava kansallisen liikkumavaran sekä perus- ja ihmisoikeuksien kannalta
- Hallituksen esittämä tulkinta yhtiöttämisvelvollisuudesta valinnanvapausmallissa ei ole perustuslakivaliokunnan mukaan perusteltu
  - » Sote-palveluiden samaistaminen Destia, Palmia –tapauksiin ei toimi
  - » Sote-palveluissa ovat määräävinä solidaarisuusperiaate (verovarolla kustannetut palvelut kaikille kansalaisille) ja lakisääteiset tehtävät
  - » Sote-palveluiden rakenne ja voimavarat on jäsenvaltioiden toimivallassa, ei EU:n asia.

Yhtiöittämisvelvollisuuden EU-oikeudellinen perustelu (2)

- EU:n perusoikeuskirja sosiaaliset oikeudet
  - » Ohjaavat EU:n kilpailuoikeuden tulkintaa
- Valinnanvapausmallista ei seuraa yhtiöittämisvelvollisuutta
- Mikäli valinnanvapaus toteutetaan yhtiöittämisen keinoin, arvioitaisiin suomalaista sosiaali- ja terveydenhuolto jatkossa EU-oikeudessa tarkoitettuna taloudellisena toimintana
- Valtioneuvoston on jatkossa huolehdittava erityisen tarkasta lakiehdotusten EU-oikeudellisesta arviosta tarvittaessa yhteistyössä EU:n viranomaisten kanssa
- Yhtiöittämisvelvollisuutta ei ole perusteltu riittävällä ja asianmukaisella tavalla